

ЕНЕРГЕТИЧНА ОСНОВА ПОРОДЖЕННЯ І ДЕКОДУВАННЯ МОВЛЕННЯ

Калита А.А.

Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

kalitanewadd@gmail.com

Abstract. *The paper highlights the methodological grounds of the correlation between cognitive processes of self-developing acts of the interlocutors' speech generation and its decoding based on the notions of speech energetics theory. The author emphasizes that in realization of any form of communication it is possible to distinguish three types of energies: the energy of written and oral speech materialization, the energy of the person's instinctive neuromuscular activity and the energy of psychophysiological processes typical of speaking-and-thinking and thinking-and-acting processes.*

Key words: *speech energetics, cognitive acts, types of energy, communication.*

Відомо, що аналіз особливостей саморозвитку когнітивних процесів, які відбуваються у психічних сферах мовців, вимагають їх узагальнень для подальшого використання у процесі обґрунтування теоретико-концептуальної енергетичної моделі породження і декодування мовлення комунікантів.

Спрямований на це синтез сутностей вихідних ідей про емоційно-прагматичний потенціал висловлення і багаторівневу структуру психіки людини дозволив інтерпретувати енергетичну картину процесів мислемовлення і мислєдїї у вигляді багаторівневої моделі функціонування психофізіологічної енергії у сфері духовного буття комуніканта.

Розкриваючи змістове насичення сформованої таким чином моделі, відзначимо, що згідно з принципом збереження (Kalyta, 2015), зазначений у ній потік різної за своєю природою комунікативної інформації надходить крізь оболонку свідомості у відповідні сфери психіки реципієнта. При чому переважна частина частково сприйнятою свідомістю емоційного потенціалу висловлення локалізується здебільшого в екзистенційній сфері його психіки, що характеризується притаманними їй процесами емоційного мислення. Подібним чином частково контрольована свідомістю емо-раціональна інформація досягає ментальної сфери психіки реципієнта. У свою чергу, повністю сприйнята свідомістю раціональна інформація, локалізується у трансцендентній сфері.

Сприяманий першою сигнальною системою потік психофізіологічної енергії, який несе комунікативну інформацію, збуджує відповідні популяції нейронів, що забезпечують функціонування кожного з рівнів психіки адресата. Це збудження сприяє запуску когнітивних процесів мислення індивіда, результати якого фіксуються свідомістю.

Природна реакція реципієнта на сприйняту й усвідомлену в реальних умовах спілкування інформацію неминуче породжує в його психіці репліку-відповідь, що реалізується у формі висловлення, супроводжуваного позалінгвальними засобами. При чому психофізіологічна енергія, яка є наслідком збудження роботи його психіки, матеріалізується в емоційно-прагматичному потенціалі висловлення. Потік комунікативної інформації, що передається реакцією-відповіддю за описаною вище логікою, акумулює в собі слабко контрольовану емоційну, емо-раціональну й раціональну складові інформації висловлення. Ці складові, об'єднані логічною інформацією як оболонкою енергетичної системи, формують смисл висловлення, що остаточно матеріалізується під контролем свідомості у письмовій чи усній формі.

Таким чином, найважливішими факторами, здатними здійснювати вплив на формування рівня емоційно-прагматичного потенціалу висловлення, є *умови комунікації* (формальна / неформальна ситуація спілкування, відсутність третіх осіб, мовленнєва поведінка співрозмовника і т.ін.), *індивідуальні особливості особистості мовця* (соціокультурний статус, психологічний тип, духовні орієнтири, стан здоров'я, ставлення до співрозмовника тощо) і *зміст комунікації*.

Переходячи до осмислення перспектив подальших досліджень у межах енергетичної теорії мовлення, зосередимо увагу на очевидних фактах. Так, можна впевнено стверджувати, що на реалізацію індивідом повного циклу усної чи писемної комунікації його організм повинен витратити певну кількість інстинктивно-м'язової і психофізіологічної енергії. Не вдаючись у подробиці розгляду цього питання, обмежимося лише відомими фактами, в силу яких загальна енергетична система людини функціонує на основі певних складноорганізованих біоенергетичних процесів. Очевидно, що тут ми маємо справу з особливою формою інтеграції вже відомих науці елементарних видів електромагнітної, хімічної, біосматичної, дисоціативної й біоіндуктивної енергій. Крім того, до зовнішніх відносно людини впливів, здатних здійснювати суттєвий вплив на перебіг біоенергетичних процесів в її організмі, прийнято відносити геомагнітні поля, сонячний вітер, темну

енергію космосу і низку інших ще недостатньо вивчених видів космічних випромінювань, механізми взаємодії яких із психікою індивіда остаточно не встановлені.

На перший погляд може видатися, що лінгвістика ще не готова вирішувати такі складні за своєю природою проблеми. Водночас такі сумніви убачаються нам зайвими. По-перше, об'єкти лінгвістичних досліджень у галузі психоенергетики були і залишаються орієнтованими винятково на процеси, пов'язані з мислёмовленням і миследією індивіда в цілком певних умовах комунікації. По-друге, експериментальним матеріалом таких досліджень є здебільшого дві форми матеріалізації мислёмовленнєвої діяльності: письмове й усне мовлення. По-третє, вивчення процесів породження мовлення взагалі й матеріалізація його результатів у визначених формах зокрема, мають здебільшого ретроспективний характер. По-четверте, будь-який об'єкт енергетичних досліджень мовлення є, без сумніву, багатопараметричним явищем. А звідси й необхідність його багатфакторного дослідження, у теоретико-експериментальному інструментарії якого використовується широко відомий метод чорного ящика.

Зазначимо тут, що накопичений лінгвістами практичний досвід свідчить про можливість і необхідність оперувати у процесах розробок нових теорій не окремими, навіть дуже значимими факторами, а їхніми певними сукупностями чи комплексами. Застерігаючи від можливих помилок, доцільно додати, що в лінгво-енергетичних дослідженнях важливою є не стільки природа енергетичних процесів комунікації, сутність яких ще мало відома, скільки встановлення, насамперед, динаміки зміни її кількісних енергетичних характеристик.

Тому під час формування загальної енергетичної картини продукування і сприйняття мовлення ми звернулись до викладеного вище розподілу трьох її енергетичних потоків.

Такий розподіл енергетичної картини комунікації на її зазначені компоненти і було покладено в основу умовної структурно-енергетичної логіки породження і декодування мовлення комунікантом. Це свідчить, що об'єктом подальшого пізнання енергетичної картини комунікації повинні слугувати енергія психічної сфери індивіда й енергії інстинктивної і фізіологічної діяльності його організму, що забезпечують її ефективне функціонування.

При цьому слід зробити акцент на тому, що в реалізації будь-якого виду, а також усіх відомих форм комунікації беруть участь три енергетичних

компонента: енергетика письмової й озвученої матеріалізації мовлення, енергетика інстинктивної нервово-м'язової діяльності комуніканта й енергетика психофізіологічних процесів мислемовлення і миследії. Відмінність у послідовності задіяння цих компонентів у комунікації пов'язано з векторною різноспрямованістю руху енергії у процесах породження і декодування мовлення. Так, у ситуації породження мовлення матиме місце напрям руху енергії від психофізіологічних процесів мислемовлення і миследії адресата до актів письмової чи звукової матеріалізації мовлення. Цілком зрозуміло, що при декодуванні мовлення вектор руху енергії прийме зворотний напрям: від енергетики письмової й звукової матеріалізації мовлення до актів актуалізації психофізіологічних процесів мислемовлення і миследії адресата.

Оскільки внутрішня енергія емоційної сфери людини забезпечує надзвичайно складну ланцюгову реакцію – спонтанне мислення індивіда, яке є основою процесів його екзистанційного буття, отримуємо підстави віднести до внутрішньої енергетики особистості енергію всіх без винятку психофізіологічних процесів та актів інстинктивної нервово-м'язової діяльності комуніканта (Клименюк, 2010). У такому випадку енергетику письмової й усної матеріалізації мовлення слід розглядати як зовнішню відносно адресата й адресанта. Такий розподіл має сенс хоча б тому, що внутрішня енергія забезпечує процеси мислемовлення і миследії людини, а зовнішня є лише наслідком їхньої матеріалізації. Звідси й відбувається чітко регламентований методологічний критерій розділення процесу породження мовлення як об'єкта енергетичного дослідження експериментального матеріалу як матеріального результату функціонування досліджуваного об'єкта.

Розглядаючи детальніше природу енергетичних компонентів нервово-м'язової діяльності комуніканта і психофізіологічних процесів мислемовлення і миследії, слід розуміти, що не лише нервово-м'язова діяльності комуніканта, а також переважаюча частина його психофізіологічних процесів мислемовлення і миследії реалізується на основі взаємодії певних комплексів інстинктів. Саме в силу цього факту таку логіку можна розглядати як умовної структурно-енергетичної картини комунікації.

У процесі виконання експериментальних лінгво-енергетичних досліджень особливих проблем через це не виникає. Для проведення енергетичних експериментів на теперішній час у суміжних науках широко використовують системи біологічного зворотного зв'язку, за допомогою дихання, пульсу, потовиділення і т. ін. фіксуються кількісні показники, які

свідчать про динаміку змін енергетичних потенціалів. Відомі також прилади, які реєструють сигнали головного мозку, тобто прилади мисленнєвого керування віртуальною реальністю при управлінні роботами. За показаннями цих приладів не важко відстежити перерозподіл енергії між логічним і емоційним початками психіки комунікантів.

Водночас труднощі радше можуть виникнути під час формування лінгвістами цільової структури комплексного міждисциплінарного дослідження, а також пошуку можливостей конкретизації методології і розробки або запозичення із суміжних наук нових методів пізнання особливостей функціонування і взаємодії трьох зазначених вище форм енергій.

Оцінка перспективних можливостей практичного використання результатів розробки теоретико-концептуальних основ енергетичної теорії мовлення показали необхідність додаткового вирішення низки методологічних проблем в обсязі здійснюваних нами лінгво-енергетичних досліджень. До кола цих проблем входить, насамперед, питання формування методологічних основ підходу, який дозволяє синтезувати продуктивні ідеї лінгво-енергетичних, соціо-енергетичних і психо-енергетичних досліджень.

Література

1. Клименюк, А.В. (2010). Знание, познание, когниция: монография. Тернополь: Підручники і посібники. 304 с.
2. Kalyta, A. (2015). Phonetic studies from the perspective of an energetics approach. In Anna Bondaruk, & Anna Prazmowska (Eds.) *Within language, beyond theories (Volume I): studies in theoretical linguistics* (p. 322-336). Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.